

УДК 330.131.5:631.11

Наталія А. Герасимчук

Київський національний університет технологій та дизайну

Тетяна В. Мірзосва

Національний університет біоресурсів і природокористування України

**АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

У статті за допомогою інструментарію факторного аналізу досліджено економічну ефективність сільськогосподарських підприємств Львівської області і виявлено, що подальші перспективи розвитку і підвищення ефективності аграрних підприємств Львівщини пов'язані з оптимальною спеціалізацією, вдосконаленням структури і нарощенням масштабів виробництва, а також з підвищенням рівня ресурсозабезпечення.

Ключові слова: економічна ефективність, малі, середні та великі підприємства, структура виробництва.

Наталія А. Герасимчук

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Татьяна В. Мирзоева

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

**АНАЛИЗ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

В статье с помощью инструментария факторного анализа исследована экономическая эффективность сельскохозяйственных предприятий Львовской области и выявлено, что дальнейшие перспективы развития и повышения эффективности аграрных предприятий Львовщины связаны с оптимальной специализацией, совершенствованием структуры и наращиванием масштабов производства, а также с повышением уровня ресурсообеспечения.

Ключевые слова: экономическая эффективность, малые, средние и крупные предприятия, структура производства.

Nataliia A. Gerasymchuk

Kyiv National University of Technology and Design

Tetiana V. Mirzoieva

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ANALYSIS OF ECONOMIC EFFICIENCY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Using the tools of factor analysis the paper examines the economic efficiency of agricultural enterprises of the Lviv region and reveals that the future prospects of development and efficiency of agricultural enterprises of the Lviv region are associated with the optimal specialization, improving the structure and increasing the scale of production, along with enhancing the level of resourcing.

Keywords: economic efficiency, small, medium-sized and large enterprises, production structure.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах вітчизняного сьогодення важливе місце в розвитку національної економіки займає розвиток сільського господарства. Тенденції останніх років засвідчили, що сільськогосподарська галузь як ніколи має стратегічне значення для нашої держави.

Завдяки сільгоспвиробникам значною мірою наповнюється державний бюджет, а сама країна займає досить вагомі позиції в світі. Наприклад, Україна очолює першу десятку експортерів соняшникової олії, де знаходиться в компанії таких країн які далекі від поняття бідної чи відсталогої країни, а саме це: Аргентина, Франція, Нідерланди, Росія, Угорщина, Туреччина, Румунія, Бельгія. Серед експортерів ріпаку Україна перебуває в компанії Канади, Франції, Австралії та Великої Британії. Аналогічна ситуація з експортерами пшениці та кукурудзи. Останнім часом Україна стрімко нарощує експорт м'яса птиці (175 тис. т у 2014 році), однак серед експортерів цієї продукції немає жодної біднішої за нашу країну, а в першій десятці перебувають США, Нідерланди, Франція, Бельгія, Німеччина, Туреччина, Польща, Аргентина. За даними Державної служби статистики України, зовнішньоторговельний оборот агропродовольчою продукцією за I півріччя 2016 року становив 8942 млн. дол. США. З них експорт склав 6852 млн. дол. США, імпорт – 2091 млн. дол. США, а позитивне сальдо досягло 4761 млн. дол. США.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Стрімкий розвиток вітчизняного сільського господарства та питання його економічної ефективності в останнє десятиліття привертало увагу багатьох науковців і вчених: В.Г. Андрійчука, О.А. Бугуцького, М.А. Голика, В.П. Галушки, М.Я. Дем'яненка, В.К.Збарського, В.І. Мацібори, В.В. Прядка, П.Т. Саблука, Л.М.Худолій, О.М. Шпичака та ін.

Невирішені частини дослідження. Однак, питання економічної ефективності сільськогосподарського виробництва та напрямків її підвищення вимагає подальших досліджень з урахуванням змінних умов сьогодення.

Мета дослідження – за допомогою інструментарію факторного аналізу дослідити економічну ефективність сільськогосподарських підприємств Львівської області

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Україна володіє потужним природно-ресурсним потенціалом для розвитку аграрного сектору економіки, що створює можливості для виробництва високоякісної сільськогосподарської продукції, забезпечення продовольчої безпеки держави, позиціонування країни як світового гравця на продовольстві, а також сталого соціально-економічного розвитку сільських громад [3].

Ефективний розвиток українського АПК можливий за умови кардинальних змін у використанні його ресурсного потенціалу, впровадженні в сільськогосподарське виробництво ресурсозберігаючих технологій для забезпечення виробництва високоякісної та конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках сільськогосподарської продукції та продовольства [3].

Максимальна ефективність раціонально використовуваних у процесі сільськогосподарського виробництва ресурсів, розглядається як необхідна передумова досягнення збалансованості інтересів суспільства за соціальним, економічним та екологічним критеріями, а також як підґрунтя забезпечення національних пріоритетів у розвитку аграрного сектору, зокрема, гарантування продовольчої безпеки, успішної експортної політики, цілей доходності сільськогосподарських товаровиробників і забезпечення ведення соціально орієнтованої державної аграрної політики [3]. Це вимагає посиленої уваги до питань землекористування, реалізації трудового потенціалу, підвищення рівня інноваційності застосовуваних техніки та технологій в аграрному секторі економіки [3].

З огляду на зростання чисельності населення світу та зменшення площ, придатних для вирощування сільськогосподарських культур, Україна вкрай має максимально ефективно використовувати потенціал землі як однієї з конкурентних переваг вітчизняного сільського господарства. За оцінками експертів, українські землі здатні забезпечити продуктами харчування 140-145 млн. осіб [9]. З підвищенням ефективності використання земельних ресурсів збільшуватимуться обсяги виробництва високоякісної,

екологічно чистої продукції, підтримуватиметься належний рівень продовольчої безпеки держави, збільшиться експорт сільськогосподарської продукції, зберігатиметься ландшафтне та біологічне розмаїття [5].

Сільське господарство Львівщини займає достойне місце в рейтингу регіонів України. За результатами 2014 року обсяг виробництва валової продукції сільського господарства становив 9299,2 млн. грн., з яких 50,3% припадає на виробництво продукції рослинництва і 47,3% тваринництва. На сьогодні основними виробниками сільськогосподарської продукції в області надалі залишаються господарства населення, проте незважаючи на такі тенденції спостерігаємо певні позитивні зрушення порівняно з 2010 роком [8].

Зокрема, за останні 5 років частка сільськогосподарських підприємств у валовій продукції помітно зросла – з 26,3% у 2010 р. до 31,8% у 2014 р. Що ж до господарств населення, то тут діаметрально протилежна ситуація. Господарства даної категорії суттєво втратили позиції у виробництві валової продукції – з 73,7% у 2010 р. до 68,2% у 2014р, що цілком закономірно і згодом почне проявлятися набагато яскравіше, оскільки господарств населення не можуть бути пріоритетною формою господарювання [7]. Як свідчить практичний досвід, переваги селянських господарств проявляються тільки в умовах економічної нестабільності. Можна припустити, що мине нестабільність – не буде переваг. Зате недоліки їх глобальні – вони не здатні впроваджувати у виробництво нові ресурсощадні технології та виробляти конкурентоспроможну продукцію. Можна припустити, що в перспективі потреба в цій формі господарювання сама по собі відпаде, як вона давно відпала в європейських країнах.

За умови членства України в СОТ ключовий акцент необхідно робити на сільськогосподарські підприємства, оскільки лише вони зможуть забезпечити конкурентоспроможність аграрної продукції при розширенні нашого ринку у напрямі європейських країн. Створити необхідні умови, за дотримання яких українська продукція відповідатиме європейським і світовим стандартам, господарства населення не спроможні, тому належну увагу потрібно приділяти аграрним підприємствам середніх розмірів [2].

На сьогодні сільськогосподарською діяльністю у Львівській області займаються аграрні підприємства різних організаційно-правових форм власності. Серед них найбільша частка припадає на господарські товариства й приватні підприємства (включаючи фермерські господарства), що відповідно становить 52,3% і 43,7%, значно поступаються їм державні підприємства (3,0%), міжгосподарські об'єднання (0,5%) та кооперативи (0,5%) [7].

Детальний аналіз дав можливість встановити, що у Львівській області основна маса підприємств, які функціонують в аграрній сфері – це ТОВ (94 одиниці) та приватні підприємства (67 одиниць). На третьому місці за чисельністю фермерські товариства – 18 одиниць. Серед підприємств колективної форми власності найбільш ефективними є товариства з обмеженою відповідальністю, рентабельність яких у 2014 році складала 31,4%. У всіх інших господарських товариствах цей показник на декілька порядків менший. Зокрема, рівень рентабельності (збитковості) при реалізації сільськогосподарської продукції в акціонерних товариствах закритого та відкритого типу, виробничих кооперативах становив відповідно 29,1, 19,5, 2,3%. Крім того, варто зазначити й те, що суттєво недооціненою формою господарювання в рамках Львівської області є господарські кооперативи, кількість яких з року в рік неухильно скорочується. Рентабельність приватних підприємств і фермерських товариств складала 18,4% і 16,2% відповідно. Збитковими були лише підприємства державної форми власності – збиток складав 15,2% [7].

Тенденція до зменшення кількості сільськогосподарських підприємств характерна для підприємницьких структур всіх організаційно-правових форм господарювання. При цьому варто зауважити й те, що на фоні загального скорочення підприємств кількість збиткових господарств з року в рік зростає. Якщо у 2010 році частка збиткових аграрних підприємств у загальній кількості складала 32,4%, то уже в 2014 році зросла до 47,7% [7]. Однак, досліджуючи відсоток збиткових підприємств у загальній кількості господарюючих суб'єктів також не слід бути досить категоричним.

При цьому варто зазначити, що наведений показник забезпечує вимірність феномена збитковості лише в першому наближенні. Це пояснюється тим, що виробництво окремої продукції може бути рентабельним, але частка збиткових господарств у цьому підкомплексі є також вагомою. Така ситуація зумовлена тим, що окремі види виробництва є ефективними лише за високої концентрації й основну масу продукції прибутково реалізують великі підприємства, а безліч дрібних виробників потрапляють в зону збитковості [1].

Із метою дослідити діяльність сільськогосподарських підприємств Львівської області було здійснено факторний аналіз економічної ефективності сільськогосподарських підприємств. Дослідження ефективності в сільськогосподарських підприємствах області було обмежене середніми та великими аграрними формуваннями, оскільки лише щодо цих господарських одиниць є інформація у статистичній формі 50-сг.

Групування сільськогосподарських підприємств за рівнем рентабельності (збитковості) засвідчило (табл. 1), що в 2014 р. понад половина господарств області були прибутковими (51,1%), а решта (48,9%) – збитковими. Варто взяти до уваги також і те, що із загальної кількості прибуткових господарств лише 31 підприємство мало рівень рентабельності понад 25%, а це є досить незначним показником щодо області загалом. За таких результатів господарювання аграрних підприємств області середній розмір прибутку на одне господарство та на 100 га сільськогосподарських угідь становив відповідно 1787,9 тис грн. та 159,3 тис грн.

Таблиця 1

Групування сільськогосподарських підприємств Львівської області за рівнем рентабельності (збитковості), 2014 р.*

Групи господарств за рівнем рентабельності (збитковості) сільськогосподарської продукції, %	Кількість підприємств		Прибуток (збиток) на 1 господарство, тис. грн.	Прибуток (збиток) на 100 га с.-г угідь, тис. грн.
	Одиниць	До підсумку, %		
Збиткові господарства				
I менше -25,1	30	15,6	-989,5	-196,4
II від -25,0 до -15,1	17	8,9	-680,1	-87,3
III від -15,0 до -10,1	16	8,3	-344,8	-64,1
IV від -10,0 до 0	31	16,1	-224,6	-18,9
Рентабельні господарства				
V від 0 до 10,0	27	14,1	102,8	21,5
VI від 10,1 до 15,0	19	9,9	563,1	148,6
VII від 15,1 до 25,0	21	10,9	1265,7	183,2
VIII більше ніж 25,1	31	16,2	11021,6	602,7
Разом в області	192	100,0	1787,9	159,3

Джерело: Складено авторами на основі: [7]

Ключовим чинником формування ефективності виступає спеціалізація. Виробничу спеціалізацію підприємства характеризує структура товарної продукції, питома вага окремих видів продукції у загальній сумі грошових надходжень від реалізації сільськогосподарської продукції.

У результаті проведеного групування стосовно впливу спеціалізації на ефективність виробництва, було виявлено ряд тенденцій. Зокрема, у 2014 році 61 підприємство області взагалі не виробляло продукцію тваринництва, зосередивши свою діяльність тільки на галузі рослинництва, а саме на вирощуванні зернових, ріпаку, цукрових буряків. Ці господарства досягли найвищої продуктивності праці (виробництво продукції на одного працівника – 302,1 тис. грн.) і відповідно високого рівня рентабельності (45,9%). Поступове зростання частки продукції тваринництва в структурі товарної продукції підприємств області засвідчило зниження загальної ефективності сільськогосподарського виробництва. Такий спад було призупинено в господарствах сьомої групи завдяки оптимальному поєднанню виробництва як продукції рослинництва, так і тваринництва.

У результаті дослідження було також виявлено, що рівень збитковості тваринництва знижується за поступового зростання питомої ваги галузі в структурі товарної продукції підприємства. Отже, найвищий рівень збитковості продукції тваринництва (-29,6%) зафіксовано у господарствах, де її питома вага в структурі виручки не перевищувала 10%, а в підприємствах з високим рівнем розвитку тваринництва (60,0% і вище) вдалося знизити загальну збитковість галузі в області на 27,7 пункти.

Досить показовим є також той факт, що навіть у господарствах, повністю спеціалізованих на виробництві продукції тваринництва (питома вага продукції даної галузі у виручці складає 100%), за результатами 2014 року не вдалося досягти прибутковості. Варто зауважити, що підприємствами цієї групи в основному є спеціалізовані птахофабрики та м'ясо-молочні товарні ферми. Незважаючи на те, що галузь птахівництва на сьогодні є однією з найвигідніших, якщо виходити з позицій оборотності капіталу, навіть таким виробникам сільськогосподарської продукції досить важко досягти позитивного фінансового результату господарювання. Така ситуація зумовлена тим, що цей вид виробництва є ефективним лише за високої концентрації та основну масу продукції прибутково реалізують великі підприємства, а безліч дрібних виробників потрапляють в зону збитковості [10].

Отже, спеціалізація є важливим чинником формування прибутковості виробництва, що позитивно відбивається на зниженні собівартості продукції та зростанні середньої реалізаційної ціни [4]. У зв'язку з цим найбільш економічно вигідним, на наш погляд, є варіант, коли досягається оптимальний рівень спеціалізації.

Для того, щоб нарощувати обсяги виробництва необхідно мати достатню земельну площу, розмір якої в господарствах Львівської області істотно коливається [8].

Проведений аналіз засвідчив (табл. 2.17), що зі 192 підприємств площею до 500 га користувалися понад 58,9% господарств і лише у 9,4% господарств площа угідь перевищувала 3000 га. Отже, на Львівщині переважають в основному невеликі за розмірами аграрні формування. У 2014 році середня площа сільськогосподарських угідь у розрахунку на одне господарство становила 1076 га, в тому числі ріллі – 963 га. Отже, Львівська область належить до малоземельних регіонів, тому раціональне використання сільськогосподарських угідь вкрай важливе.

Таблиця 2

Вплив розмірів сільськогосподарських підприємств на ефективність аграрного виробництва у Львівській області, 2014 р.*

Групи підприємств за розміром с.-г. угідь, га	Кількість підприємств у групі, од.	Площа с.-г. угідь на 1 підприємство, га	Площа ріллі на 1 підприємство, га	Прибуток (збиток) на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	Рівень рентабельності (збитковості) с.-г. продукції, %
до 50	29	26	19	-241,1	-0,6
51-100	17	83	71	10,2	1,8
101-250	29	196	182	6,1	1,4
251-500	38	411	386	10,8	2,9
501-1000	26	802	745	9,4	5,1
1001-1500	14	1284	1147	10,2	3,7
1501-2000	10	1732	1532	63,4	8,1
2001-3000	11	2811	2472	44,3	13,4
понад 3000	18	5798	5306	359,7	64,3
Всього	192	1076	963	160,2	27,4

Джерело: Складено авторами на основі: [7]

Якщо виходити з позицій економічної доцільності, то розміри господарств мають бути такими, щоб ефективно використовувалися земля, матеріально-технічні ресурси та робоча сила. У таких умовах суттєве значення треба надавати обґрунтуванню оптимальних розмірів підприємств з урахуванням рівня розвитку продуктивних сил та інтенсивності виробництва [1].

Об'єктивно його основою є техніко-економічні переваги великого виробництва перед дрібним. Пріоритет великотоварного виробництва незаперечний, проте сучасні умови господарювання не дають змоги оминати увагою й дрібногрупові форми організації праці – малі фермерські господарства, особисті господарства населення, які на сьогодні є основними виробниками сільськогосподарської продукції в області. Така ситуація підтверджує необхідність поєднання в сільському господарстві великого, середнього і дрібного виробництва [2], оскільки усім видам суб'єктів підприємницької діяльності (товарним особистим селянським господарства, індивідуальним господарствам, фермерським господарствам, малим сільськогосподарським підприємствам, фізичним особам – приватним підприємцям) притаманні певні вади, а саме: недостатній обсяг фінансування, брак досвіду роботи і знань, тіньова діяльність, надмірна тривалість робочого дня, низький рівень технічного забезпечення виробничо-господарської діяльності, залучення інновацій), що гальмують подальший розвиток цього сектору [3].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати проведеного дослідження дають підставу стверджувати, що основним чинником диференціації показника економічної ефективності в сільськогосподарських підприємствах є структура виробництва. Здатність до формування оптимальної для даних соціально-економічних умов структури виробництва є основою для забезпечення прибутковості підприємства. Негативний вплив на рентабельність господарства справляє низький рівень господарювання та ведення виробництва, що призводить до необґрунтованого падіння урожайності рослин та продуктивності тварин, зростання собівартості та зниження ціни реалізації. Серед сільськогосподарських підприємств області найбільш пристосованими до умов ринку можна вважати приватні підприємства, а найменш здатними до роботи в новому середовищі виявилися господарства державної форми власності. Отже, подальші

перспективи розвитку і підвищення ефективності аграрних підприємств Львівщини пов'язані з оптимальною спеціалізацією, вдосконаленням структури і нарощенням масштабів виробництва, а також з підвищенням рівня ресурсозабезпечення.

Література

1. Ареф'єва О.В. Управління формуванням підприємництва : Монографія. / Ареф'єва О.В., Герасимчук Н.А. – К.: Видавничий дім “Корпорація”, 2006. - 225 с.
2. Ганущак-Єфіменко Л. М. Економічна інтеграція як основа розвитку підприємств малого і середнього бізнесу / Л. М. Ганущак-Єфіменко // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 70-77.
3. Герасимчук Н. А. Підприємницький механізм ресурсозберігаючого розвитку АПК : [моногр.] / Н. А. Герасимчук. – Київ: "ЦП "Компринт", 2015. – 464 с.
4. Економічні і фінансові ризики [Текст] : навч. посіб. / [Н. А. Герасимчук, Т. В. Мірзоєва, О. А. Томашевська] ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. - Київ : Компринт, 2015. - 288 с.
5. Мірзоєва Т.В. Особливості вітчизняного ринку лікарських рослин в умовах сьогодення / Т.В. Мірзоєва // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6. – С. 209–212.
6. Статистика [Текст] : підручник / С. С. Герасименко [та ін.] ; ред. С. С. Герасименко ; Київський національний економічний ун-т. – 2. вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2000. – 467 с.
7. Статистичний збірник «Сільське господарство Львівської області» за 2014 рік. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2015. – 175 с.
8. Статистичний збірник «Сільське господарство» за 2014 рік / за ред. Ю. М. Остапчука. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 390 с.
9. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / [Булавка О. Г., Якуба К. І., Дієсперов В. С., Александров М. С.]; за ред. Ю. О. Лупенко, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ІАЕ, 2012. – 182 с.
10. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Львівська обласна державна адміністрації. – 2015. – Режим доступу до ресурсу : [http://www.loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/Strategiya%20rozvYtku%20L_vivs_koi%20oblasti%20na%20period%20do%202020%20roku\(1\).pdf](http://www.loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/Strategiya%20rozvYtku%20L_vivs_koi%20oblasti%20na%20period%20do%202020%20roku(1).pdf)

References

1. Aref'ieva O.V. Upravlinnia formuvanniam pidpriemnytstva : Monohrafiia. / Aref'ieva O.V., Gerasymchuk N.A. – K.: Vydavnychiy dim “Korporatsiia”, 2006. - 225 s.
2. Ganushchak-Iefimenko L. M. Ekonomichna intehratsiia yak osnova rozvytku pidpriemstv maloho i serednoho biznesu / L. M. Ganushchak-Iefimenko // Aktualni problemy ekonomiky. – 2013. – № 3. – S. 70-77.
3. Gerasymchuk N. A. Pidpriemnytskyi mekhanizm resursozberihaiuchoho rozvytku APK : [monohr.] / N. A. Gerasymchuk. – Kyiv: "TsP "Komprint", 2015. – 464 s.
4. Ekonomichni i finansovi ryzyky [Tekst] : navch. posib. / [N. A. Gerasymchuk, T. V. Mirzoieva, O. A. Tomashevskaja] ; Nats. un-t bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. - Kyiv : Komprynt, 2015. - 288 s.
5. Mirzoieva T.V. Osoblyvosti vitchyznianoho rynku likarskykh roslyn v umovakh sohodennia / T.V. Mirzoieva // Innovatsiina ekonomika. – 2013. – № 6. – S. 209–212.
6. Statystyka [Tekst] : pidruchnyk / S. S. Herasymenko [ta in.] ; red. S. S. Herasymenko ; Kyivskyi natsionalnyi ekonomichniy un-t. – 2. vyd., pererob. i dop. – K. : Kyivskyi natsionalnyi ekonomichniy un-t. – 2. vyd., pererob. i dop. – K. : KNEU, 2000. – 467 s.

7. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Lvivskoi oblasti» za 2014 rik. – Lviv : Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti, 2015. – 175 s.
8. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo» za 2014 rik / za red Iu. M. Ostapchuka. – K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2015. – 390 s.
9. Stratehichni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku / [Bulavka O. H., Yakuba K. I., Diiesperov V. S., Aleksandrov M. S.]; za red. Iu. O. Lupenko, V. Ia. Mesel-Veseliaka. – K. : IAE, 2012. – 182 s.
10. Stratehiia rozvytku Lvivskoi oblasti na period do 2020 roku [Elektronnyi resurs]. – Lvivska oblasna derzhavna administratsii. – 2015. – Rezhym dostupu do resursu [http://www.loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/Strategiya%20rozvYtku%20L_vivs_koi%20oblasti%20na%20period%20do%202020%20roku\(1\).pdf](http://www.loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/Strategiya%20rozvYtku%20L_vivs_koi%20oblasti%20na%20period%20do%202020%20roku(1).pdf).